

גוונים של כוח, תשוקה ועצב

Put Your Heart under Your Feet... and Walk!/For Elu - יצירה וביצוע: סטיבן כהן (דרום

אפריקה)

And so You See... Our Honorable Blue Sky and Ever Enduring Sun... Can Only be

Consumed Slice by Slice - יצירה: רובין אורלין (דרום אפריקה)

Suddenly Everywhere is Black with People - יצירה: מרסלו אוולין (ברזיל)

ד"ר עידית סוסליק, העין העכשווית, פורסם בתאריך 15 יוני 2019

תימה ברורה שמהדהדת במספר עבודות בפסטיבל ישראל השנה היא שאלת הזהות - האופן שבו היא נחוות על-ידי האינדיבידואל ומעמדה בהקשר הרחב של קהילה ותרבות - והקשר שלה גם לסוגיית המבע האמנותי ויכולתו לחשוף אמת מזוקקת על ההווה האנושית דרך פריצת גבולות המדיום.

עבודתו של סטיבן כהן, *Put Your Heart under Your Feet... and Walk!/For Elu*, מוגדרת כרקוויאם פרידה מאהובו שנפטר, הרקדן אלו (Elu), שהיה בן זוגו עשרים שנה, ומהווה אירוע בימתי הכולל מיצב, הקרנות וידאו, טקסט וסאונד, ופעולות שמבצע כהן כריטואלים פרטיים ו/או מוסכמים של אבלות. העבודה מתקיימת בין קצוות אסתטיים ורגשיים: היא נפתחת בחיזיון מרהיב של במה עמוסה בזוגות נעלי בלט מקושטים באורנמנטים שונים (בעלי צביון פאלי, דתי או תיאטרלי מאד), אשר מועצם על-ידי וידאו המציג את האמן כיצור פנטסטי וגינדר-קוויירי - ספק נערת גיישה, ספק אדם-חיה - שמהלך בתוך נופי יער וגנים קסומים. מעטפת היופי הולכת ונסדקת בהדרגה עם חדירתן למרחב הבימתי של הקרנות נוספות אשר מציגות את כהן בבית מטבחיים, וכוללות תיעוד גרפי מאד של תהליך שחיטת החיות, תקריבים על איברים פנימיים שהוצאו מן הגוף, או העצמה של קול הנהמות המיוסרות של החיות הגוועות, ואת האמן עצמו מתפלש ונמרח בדמן הניגר, ואף מציב עצמו כאחד מ-גושי הבשר המתים.

מוות צרוב בגוף החי. צילום: Pierre Planchenaut

המראות המהפנטים - עד היקסמות, או לחלופין, גועל - מחדדים את התובנה כי גודש הדימויים הוא רק כסות חיצונית לעבודה שניתן במובנים רבים לטעון, כי אין בה ולו דימוי בימתי אחד אלא רק הוויה מזוקקת - זיכרון, תודעה ובעיקר תהום של עצב. הדבר ניכר כבר בבחירתו של כהן להציג בהקרנה הפותחת את שם המופע שמקועקע לגופו, כמו ביקש להצהיר כי הוא בסימביוזה מוחלטת עם העבודה ואין הפרדה ביניהם. כך גם בהליכתו האיטית על פני הבמה בנעליים מוגבהות על במות ובתמיכת קביים, שנדמית ל-יויה דולורוזה' על פני מונומנטים-דמויי-מצבות שמזכירים את אהובו, אך גם להתמקמות בנעליו, תרתי משמע, או ברגע שבו הוא מלביש על עצמו מערכת של פטיפונים ישנים המהווים עדות לצלילי מוסיקת האהבה שנצרבה בגופו והולכת איתו לכל מקום. הסיום מביא את המהלך לכדי שיא, ובמהלכו מגשים כהן את תפקידו של התיאטרון כמקדש בן זמננו, שמאפשר לאמן/אדם נחמה, קתרזיס או להחיות, אפילו לרגע, את העבר: הוא מברך על נרות, שותה יין, בולע כפית מהאפר של אהובו ומצהיר "אתה קבור בי, אני הקבר שלך", ובכך כורך יחד בצורה הטוטאלית ביותר את החיים והמוות, מעשה האמנות וההוויה האנושית.

<https://www.youtube.com/watch?v=kSUAvayaS0M&feature=youtu.be>

בעבודתה של רובין אורלין, *And so You See... Our Honorable Blue Sky and Ever*, נחוה הגוף קודם כל דרך נוכחותו הנעדרת: על כורסא שניצבת במרכז החלל נראה גוש עטוף בסדין לבן, ובהדרגה מתגלה מתוכו הפרפורמר אלברט קוזה (Khoza), מכוסה כולו בניילון נצמד והדוק. תהליך קילוף השכבות מעניק פרטיקולאריות לגוף ה-שחור' האייקוני, וזו מקבלת ביטוי בחומריות ייחודית - קוזה הוא גדול מימדים, ובו זמנית מפליא לבצע שירה אופראית עדינה, והווייתו נחוות כהכלאה בין ניגודים: גברי ונשי, פראי ומתורבת, מסורתי ועכשווי, תיאטרלי וספיריטואלי. בהמשך הוא מתחיל לבצע סדרה של פעולות שמייצגות הוויות אנושיות בהשראת שבעת החטאים, ומובאות בפרפורמטיביות טוטאלית, שנדמה כי מקצינה לפרקים לטראנס או דיבוק: הוא ממשש בתשוקה את ירכיו ופטמותיו ומתמסר תוך כדי אנחות לאינרציה שנדמית למשגל, אוכל בתאוה עוד ועוד תפוזים ומגרגר בהנאה למראה המיץ שנשפך על פניו, ובסיום דוקר תפוז אחד, כמו מתוך התקף זעם בלתי נשלט.

<https://www.youtube.com/watch?v=PDNsNIMm7es&feature=youtu.be>

גופו החושי והחושני של קוזה ניצב מול הקהל כזירה שמציפה שאלות אודות מגדר ואתניות, במיוחד בהקשר הפוליטי הספציפי של דרום אפריקה, אליו חוזרת רובין אורלין על מנת לתהות היכן פוגשת המציאות העכשווית במדינה את התקוות הדמוקרטיות שהונחו בחוקה שלה. כפועל יוצא מכך, המהלך הבימתי טעון לכל אורכו ברגעים קומיים, אך נוקבים, שחותרים כנגד הירארכיות של צבע: קוזה מזמין שני צופים ומבקש שירחצו את גופו, תוך שהוא מחליף את שמותיהם לדונלד טראמפ והמלכה אליזבת', וכך יוצר היפוך לדימוי הרווח - בעיקר בתולדות האמנות המערבית - של אדון לבן ומשרתים שחורים. בהמשך הוא מתקשט כמלכה נובית ונפגש לדייט מדומיין עם דמותו המוקרנת של ולדימיר פוטין, ומחליף את הפתיינות הקוקטית באמירות חדות דוגמת "אתה לא

רוצה לרקוד איתי כי אני שחור או כי אני גבר!" וגם "פוטין, עדיף לרקוד עם כלי הנשק מאשר להרוג איתם". כל זאת, כשהקהל ניצב מול ההתרחשות החיה, אך גם עד לתיווך שלה - שמצולם באופן מגמתי ולוכד בתוכו גם את הקהל בעמדת המתבונן - כמו ביקשה אורלין להנכיח בכל רגע נתון את ה-'מבט' המערבי, ואת שכבות הדימויים (והסטריאוטיפים) שבהן הוא עוטף את ה-'אחר' האקזוטי, והאפריקאי באופן ספציפי.

שחור זה השולט החדש. צילום: Bohumil Kostohryz

מרסלו אוולין ממקם את עבודתו *Suddenly Everywhere is Black with People* בחלל אפל וחשוך שבו נעים חמישה פרפורמרים אשר צבועים לחלוטין בשחור, ובוחן דרך יחסיהם המשתנים עם הקהל סביבם סוגיות הקשורות לשליטה והירארכיה של גופים במרחב, בהשראת הספר "ההמון והכוח" של אליאס קנטי. המהלך הכוריאוגרפי נבנה, במובנים רבים, כמו סיסמוגרף: הוא מתפתח על בסיס מעברים קיצוניים בין תנועה איטית למהירה, ובין התלכדות להתפזרות הקבוצה, וכפועל יוצא מכך, הופך החלל לזירה שבה מתקיים משא ומתן תדיר על ההווה הבסיסית ביותר של הגוף - הנוכחות שלו, קרי האופן שבו הוא 'תופס' מרחב: היכן עומדים, לאן וכיצד נעים, והאם מתבוננים או משתתפים. כך נדרשים הצופים להימלט כדי לא להיפגע מתהודת התנועה של מעגל הפרפורמרים שמסתובב בקצב מסחרר בחלל, ונדמה כי נתון לחוקיות אחת בלבד והיא האינרציה של עצמו, או לחלופין, הם יכולים להתקרב אל מעבר למה שנתפס כמרחק מקובל/לגיטימי, ולהתבונן על אינטראקציה אינטימית בין הגופים ששוכבים על הרצפה ו-'נבלעים' זה בזה, עד כדי כך שנראה כי אין הפרדה ביניהם והם חלקים של ישות פיזית אחת.

<https://www.youtube.com/watch?v=PgH5N1oB7I8&feature=youtu.be>

בספרו של קנטי נידון מושג ההמון דרך מנעד רחב של דוגמאות תרבותיות והקשרים היסטוריים ספציפיים, ונדמה כי אלו נוכחים בדרך זו או אחרת בעבודתו של אוולין, דווקא בשל העובדה שהיא מופשטת כל כך ולכן מאפשרת לגוף 'לדבר' את עצמו ואת יחסיו עם 'העולם'. כך, למשל, מעורר המעגל שיוצרים הפרפורמרים אסוציאציה לריטואלים של חברות שבטיות, אך גם לריקודי עמים ו/או חברה על פני הזמן, כשם ש-"טבעת" הצופים המקיפה את הקבוצה מדמה סיטואציות של התקהלות סביב אירוע מבדר, אלים או חריג שמתקיים במרחב הציבורי. כפועל יוצא מכך, מתפתחים לאורך העבודה רגעים שחושפים ניואנסים של התנהגות אנושית בקונטקסט חברתי, שנדמה כי בבסיסה מונעת בעיקר על-ידי פחד: כאשר הפרפורמרים שוברים את המבנה הקבוצתי ומתחילים להלך בחלל, מעניין לראות עד כמה תגובתם האינסטינקטיבית של גופי הצופים היא דריכות, רתיעה והימנעות מקשר עין, ורק מדי פעם מתגלה האחד שמעז להושיט יד כדי לנסות ולגעת, או לחלופין - נשאר עיקש במקומו, כמו מגן על הטריטוריה שלו, וכך מחייב את הפרפורמרים לחשב מסלול מחדש.

בשלוש העבודות בולטת הסימבוליות של הצבע כמושג שמדגים עד כמה זהות כרוכה בגוף ובמאפייניו החזותיים, כפי שהם מפוענחים על-ידי המבט החברתי. הלבן של סטיבן כהן הוא לא רק עדות להיותו "גבר דרום אפריקאי, לבן, יהודי והומוסקסואל" (מתוך התכנייה) אלא גם למצב הקיומי של האבלות שהוא שרוי, ולעובדה שהוא נושא בתוכו איש מת; הכחול שבו צובע את עצמו אלברט קוזה בעבודתה של רובין אורלין, תוך כדי שירה של מה שנחוה כמזמור לעילוי נשמתה של דרום אפריקה, מסמל איזו תקווה שנגוזה, כמו תמונתו המוקרנת של הילד האפריקאי עם הכנפיים שהולכת ו-ינבלעת' בשיפולי בטנו של קוזה, עד שנמוגה לחלוטין; והשחור אצל מרסלו אוולין הוא בו זמנית הדימוי ושבירתו - סמן ויזואלי לאופן שבו אנחנו מתבוננים על ה-זר', אך גם מרחב שממקם אותנו כמי שבולטים בחריגותם בתוך המונוכרום והופכים באחת ל-אחרים' שמהם אנחנו נרתעים במציאות שמחוץ לתיאטרון.

#פרסום #כתבותנקראות #מופע מחול #תיאטרון #פסטיבל ישראל #סטיבןכהן #רוביןאורלין
#מרסלואוולין

<https://www.the-contemporary-eye.com/post/%D7%92%D7%95%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%9D-%D7%A9%D7%9C-%D7%9B%D7%95%D7%97-%D7%AA%D7%A9%D7%95%D7%A7%D7%94-%D7%95%D7%A2%D7%A6%D7%91>